

meg, és láthatóan azzal a céllal, hogy kevés helyen minél több szöveg elférjen. Szinte hihetetlen, de tény, hogy a Narodna knjiga vaskos kiadványának százegy novellájához képest milyen sok — szám szerint ötvenegy — írás kapott helyet a vékonyka magánkiadásban. Ezek közül harminc novella mindkét kötetben szerepel.

Még egy, a könyvkiadásra jellemző különbség: a Narodna knjiga kiadványáról tudomása van a közvéleménynek, a magánkiadású füzet mintha nem is létezne.

Az utóbbiról éppen a már említett korlátozó körülmények miatt aligha mondhatjuk el ugyanazt, amit a Vickó Árpád fordította könyvről, tehát hogy értő válogatásban és utószó kíséretében jelent meg. Annál úgy tűnt, hogy ketten ültették át a szövegeket — az egyik fordító tudatos munkát végzett, a másik már kevésbé —, a magánkiadású könyvecske esetében viszont tényleg két fordítóról beszélhetünk. Erőfeszítésük semmiképp sem minősíthető alkotó jellegűnek, a legjobb formájukban is csak a szöveg korrekt átültetését nyújtják. Munkájuk nem egyenletlen, de fordítói kalandokba sem bocsátkoznak.

GARAI László fordítása

SAVA Babić

EGY MESEKÖNYVRŐL — FELNŐTT SZEMMEL

A szépen zengő pelikánmadár. Jugoszláviai magyar népmesék. Forum Könyvkiadó, Budapest, 1986

A Forum új mesekötete iránt szinte megjelenése pillanatától kezdve nagy az érdeklődés kulturális életünknek azokban a régióiban, amelyek főképpen a fiatalabb korosztályok érdeklődését hivatottak magukhoz vonzani: újság- és folyóiratcikkek, rádió- és tévéműsorok, irodalmi előadások, Vajdaság-szerte szervezett iskolai író—olvasó találkozók hívják fel rá a figyelmet példamutató terjesztői gondoskodással.

Modernnek nevezett korunk könyvtől-betűtől elforduló, olcsó tömegkultúráján tengődő, a mesére azonban változatlanul áhító gyermekei közül talán így többnek a kezébe kerül majd ez a szép könyv, amely megismereti őket népmesekincsünk válogatott darabjaival.

Sokan fogtak össze, hogy ez így lehessen.

Elsősorban az eredeti népmesék elmondói és helyszíni fölyűjtői hazánk azon vidékein, ahol magyarok is élnek. Munkájuk nyomán először is egy szövegű, s éppen ezért inkább a szakmabeliek, a néprajzkutatók felé forduló kiadvány készült el — a *Jugoszláviai magyar népmesék I—II.* —, amely alkalmas forrásanyagául szolgálhatott — ezúttal már nem is első ízben — egy ilyen, egyértelműen népszerű(sítő)—szórakoztató mesegyűjtemény céljaira.

A válogatás nem könnyű feladattal Jung Károly nézett szembe. A forrásanyag többszáz szövegéből sikerült kiválogatnia a mesekincs színe-javát. Többségük klasszikus népmese (főleg tündérmese), de olyan is akad, amely népszerűsítő népmesekötetben valószínűleg először jelenik meg népmeseként (pl. a *Hamupipőke* folkloralódott változata). Népszerűsítő

mesekiadványaink szokásos válogatói módszerétől, amely általában kerülni igyekszik a mesetípusok ismétlését, itt eltérést tapasztalhatunk: Jung a válogatásába azonos típusba sorolható több mesét is fölvet. *A dolgos és rest lány* például négy mesében is visszatér, de ismétlődik-variálódik az *Allat-sógorok*, *A boszorkány lovainak őrzése*, a *Hamupipóke* is. Jung Károly megokolja ugyan ezt az eljárást és lehet, hogy a folklorista szemével nézve igaza is van: „azt kívántuk szemléltetni, hogy egy-egy mesei történet más-más helyütt más-más megfogalmazásban, többé-kevésbé eltérő motívum-változatokkal is megfigyelhető” — írja az Utószóban. Feltehető azonban a kérdés, hogy a gyermekolvasóknak, akiknek végső soron ez a könyv készült, nincs-e ugyancsak igazuk, amikor az ismétlődő — pontosabban: variálódó — meséket lankadó érdeklődéssel fogadják.

Az eddig említettek mellett kiemelt figyelmet érdemel azoknak az íróknak, költőknek a munkája is, akik e kiadvány számára újramesélték népmeséinket. Irodalmi életünk jeles személyiségeiről van szó, akik ezúttal egy tőlük nyilván nem idegen, mégis talán szokatlan feladatra vállalkoztak. A folklórgyűjtésből származó, tartalmilag, de formailag is erősen kötött

meseszövegeket kellett mai nyelvi és irodalmi normák szerint átformálniuk: megtisztítaniuk az „élőbeszéd esetlegességeitől” és a „kirívó nyelvjárásiasságoktól”; irodalmi szövegekké tenniük őket, de úgy, hogy ugyanakkor mégis *népmesék* maradjanak. Munkájuk lényegében közelebb állt a szöveg-gondozó filológus, mint az alkotó művészi egyéniség tevékenységéhez. Ezzel magyarázható, hogy itt-ott disszonáns, szokatlan hangokat is kihallani az eredetileg a nép hangján zengő pelikánmadár szép énekéből. A hömpölygő, főképp kapcsolatos mellérendelő mondatfüzerekből építkező népmesei meseszöveget például néhol furcsán „helyettesítik” az összevont, tömörített szerkezetekké sűrített mondatok; hiányérzetet kelthet, ha a mesei sztereotípiák helyén egyéni fordulatok állnak stb. Az egyéni mesélői stílus hatására a szöveg néha nem a műfaji hagyományok szellemében hajlik el a népmesei kifejezőmódtól.

De ha nem ezt, nem a népi epikához való feltétlen hűséget kérjük tőlük számon, hanem azt, sikerült-e gyönyörködtető, olvasmányos meséket adniuk gyermekeink kezébe, biztos állíthatjuk: ez valamennyiüknek sikerült.

CSEH Márta

MINT EGY ELŐADÁS

Koltai Tamás: *Major Tamás. A Mester monológja. Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 1986*

Attól különös könyv ez a Major-monológ, hogy majd háromnegyedét úgy olvassa az ember, nos, mit mond erről vagy arról, színházi jelenségről, politikáról, kollégáiról, például a Hevesi-féle Nemzeti Színházról, Németh Antalról, aki feladatból puccszerűen szervezte át a Nemzetit, Rajkról, s az egész ilyenformán talán elsősorban szórakoztat, nyilván nem függetlenül az emlékezés már-már túl szubjektív, szinte pletyka szintjétől sem, vagy attól sem, hogy a beszélő önmagát kí-

vánja igazolni, saját értékeit igyekszik a másokéi fölé emelni, s akkor, amikor a monológ elérkezik napjainkig — értve ezen az utóbbi tizenöt évet —, egyszer csoda történik: az emlékidézésből, a meséből határozott körvonalaú színházesztétika, rendezésekkel, szerepekkel is mérhető, tömör színházszemlélet rajzolódik az olvasó elé. Mintha a könyv háromnegyede csak előkészület lenne a befejező negyedhez, mint távolugrónak a lendületvétel, hogy azután a magasba emelked-